

MARJATTA OKKO

Kirjastotyön etiikka ja ammatti-identiteetti

Okko, Marjatta, Kirjastotyön etiikka ja ammatti-identiteetti (Ethics of library work and professional identity). Kirjastotiede ja informatiikka, 6 (4): 105—113, 1987.

The ethical code of library work proposed in Finland in 1987, designed to comprise both professional and subprofessional work, is analysed in the paper. The code text emphasizes the philosophical foundations of libraries as social institutions and the library workers' responsibilities to give good service to patrons. The contents of library work itself are dealt with only by mentioning mansided collections and services connected to them as means of serving patrons. The imbalance between the three dimensions is interpreted by the author as a token of weakly developed professional identity.

Address: Department of Library and Information Science, University of Tampere, Post box 607, SF-33101 Tampere.

Johdanto

Maamme kirjastojärjestöjen v. 1984 asettama kirjastoetiikan työryhmä sai valmiiksi »Kirjastotyön periaatteet» -otsikoidun eettisen koodin ensimmäisen version v. 1986. Se julkaistiin Kirjastolehdessä 9/86 ja Signumissa 8/86. Kirjastolehti on antanut palstatilaa luonnosta koskeville huomautuksille ja keskustelulle vuosikerroissa 1986 (s. 386—387, 516—517, 527—528) ja 1987 (s. 91, 356). Työryhmä on myös pyytänyt lausuntoja järjestöiltä. Saamansa palautteen pohjalta ryhmä muokkasi tekstiä ja sai korjatun version valmiiksi niin, että se voitiin ottaa Suomen kirjastoseuran 13. 6. 1987 pidetyn vuosikokouksen esityslistaan (ks. Kirjastolehti 4/87, s. 183). Uuden version teksti julkaistiin em. kokouskutsun yhteydessä (s. 186—187) ja myös kommentoituna työryhmän puheenjohtajan Kerstin Rosenqvistin (1987b) Signumissa julkaistussa artikkelissa.

Suomen kirjastoseuran em. vuosikokouksen pöytäkirjassa todetaan, että »kirjastotyön etiikka -keskustelu on tarpeellista ja periaatteiden muotoilua edistävä työ hyödyllistä, mutta asia on edelleen keskeneräinen ja keskustelua kaipaava.» Asia merkittiin tiedoksi saatetuksi. Julkaistuna

tekstinä eettisen koodin toinen versio on kiintopiste jatkuvalle keskustelulle ja keskustelutukea työryhmä pyytää (ks. Rosenqvist 1987a).

Enemmän kuin eettinen koodi etiikkana minua on kiinnostanut siitä paljastuva tapa jäsentää kirjastonhoitajuutta ammattina ja työnä. Tämän artikkelin tarkoituksena on esittää analyysini tulos. Metodina käytän argumentoinnin esittämistä vastalausumina, mikä ei tarkoita, että tekisin ehdotuksen uudeksi tekstiksi. Koska ajatuksellinen lähtökohtani on toisenlainen kuin työryhmän käyttämä, vastalausumat eivät edusta edes toisinajattelijan koodin luonnosta.

Kenelle kirjastotyön periaatteet on tarkoitettu?

Kerstin Rosenqvistin kuluvana vuonna julkaisemista kahdesta kirjoituksesta käyvät selville työryhmän vaiheet. Aloitteen kirjastojärjestöjen yhteisesti hyväksymän eettisen koodin laatimiseksi teki Finlands svenska biblioteksforening. Aloite sai laajalti kannatusta ja v. 1984 kolme aatteellista ja kaksi ammatillista kirjastoalan järjestöä asetti yhteisen kirjastoetiikan työryhmän. Sen toimeksianto koski kirjastonhoitajan ammatti-

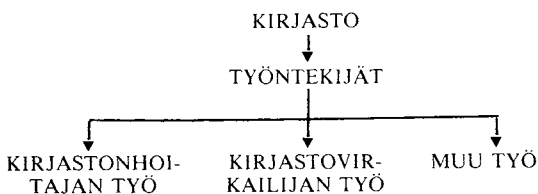
etiikkaa. Kirjastovirkailijoiden ilmaistua olevansa myös kiinnostuneita ammattieettisistä kysymyksistä yhteisen toimikentän puitteissa (ks. esim. Pesonen 1986) ja saatua edustajan työryhmään ryhmä luopui alkuperäisestä toimeksiannosta ja otti työnsä uuden lähtökohdan, kirjastotyön sinänsä.

Kirjastotyön käsitettä työryhmä lienee pohtinut hyvinkin perustellisesti, mutta mistään asiakirjasta ei käy riidattomasti selville, mitä työryhmä sillä tarkoittaa. Kuitenkin ajatus ammattieikan ymmärtämisestä suhtautumiseksi työhön on ollut työryhmässä esillä (ks. Heikkilä 1986). Rosenqvist (1987b, s. 64) kirjoittaa kahdesta ammattiryhmästä, kirjastonhoitajista ja kirjastovirkailijoista: »Ingenting hindrar att respektive yrkesgrupp med utgångspunkt i de allmänna principerna för biblioteksarbetet försöker fokusera det specifika i sitt arbete. En sund yrkesjälvkänsla hos vardera gruppen är en god grund för samverkan.» Tulkitseen tämän niin, että kirjastotyö on sitä työtä, mitä kirjastonhoitajat ja kirjastovirkailijat tekevät.

Jos kirjastotyö oli määritelty spesifiksi työksi, jota kaksi kelpoisuusehtojen puolesta erilaisista työntekijäryhmästä tekee, ihmettelen miksi työryhmä siirtyi »käsittämään kirjastotyötä koko henkilökunnan työnä» (Rosenqvist 1987a, s. 355). Mihin perustuu »Kirjastotyön periaatteet»-tekstin johdantovirke? Se kuuluu näin:

»Kirjastotyön periaatteiden» tarkoituksena on koota kirjastoalan järjestöjen yhteisesti sopimat eettiset periaatteet, joita kaikki kirjastoissa työskentelevät noudattavat.

Varsinaisissa periaatelausumissa käytetään ilmaisuja *kirjaston työntekijä, kirjastotyö ja kirjasto*. Periaatteiden sanoitusten ja edellä referoimieni kirjoitusten pohjalta on muodostettavissa seuraavanlainen periaatteita kannattava ajatuskuvio:

Kuvio vastaa Kauppinen (1986, s. 88) kantaa, jonka mukaan kirjastojen kaikki työntekijäryhmät luovat kirjastotyön etiikkaa. Etiikasta keskusteleminen taas tähtää hänen mukaansa vahvuuteen, yhä paremmin toimivaan kirjastoverkkoon. Sen mukaan kuvioon olisi yläkäsitteeksi lisättävä KIRJASTOVERKKO, mihin taas eettisen koodin luonnoksen teksti ei anna aineksia.

Asettamalla eettiset periaatteet kaikkien työntekijäin noudatettaviksi painopiste siirtyy kirjastotyön erityisyydestä kohti kirjaston erityisyyttä instituutiona. Ilmeistä on, että samalla tapahtuu liukumista kirjastotyön etiikasta kirjastoinstituutiota kannattaviin eettisiin arvoihin.

Eettisen koodin suuntaamisesta kaikille kirjastoissa työskenteleville koituu eräitä lisäongelmia. Ensinnäkin se jättää ulkopuoliseksi ryhmiä, jotka työskentelevät kirjastotoimen edistämiseksi käyttäen hyväksi kirjastoalan ammatillisia tietoja ja taitoja. Heitä on keskushallinnossa, aluehallinnossa, alan järjestöjen palveluksessa, liikelämässä (esim. KiPa), alan opettajina ja tutkijoina. On myös niitä, jotka käyttävät ammattialan tietoja ja taitoja muualla kuin kirjaston nimissä työpaikoissa esimerkkinä bibliografisia tietokantoja ylläpitävien ja kehittävien yksikköjen kirjastoammatilliset työntekijät. Se, että kaikki toimivat huomattavasti etäämpänä kirjaston asiakaskontaktista kuin esim. lainauksen päivystäjät ja vaatevartijat, ei muuksi muuta sitä, että hekin työskentelevät kirjaston idean toteuttamiseksi.

Monen sidosryhmän pois jättämisestä ei kuitenkaan selvitä muuttamalla eettisen koodin otsikko vastaamaan johdantovirkettä, siis muotoon »Kirjastoissa tehtävän työn periaatteet» eikä liioin muuttamalla johdantovirkettä vastaamaan otsikkoa, siis muotoon . . . »joita kaikki kirjastotyötä tekevät noudattavat». Edellistä väittämää perustelen sillä, että normaalikielessä kirjasto-sanalla on merkitys »yksityinen t. yleiseen käyttöön tarkoitettu kokoelma kirjoja (ja käsikirjoituksia), järjestetty kokoelma; paikka t. rakennus, jossa tällaista kokoelmaa säilytetään» kuten Nykysuomen sanakirja sanan selittää: Yleismerkityksestä seuraa, että käytännössä on olemassa kirjastoiksi kutsuttuja yhteen tilaan sijoitettuja dokumenttikertymiä, joita joku »tehtävään tyrkätty» parhaansa mukaan hoitaa (ks. Laaksovirta 1986, s. 127—129, 183—185). Ns. virastokirjastot muodostavat jatkumon kirjaston nimeä kantavista tiloista täysinmittaiseen kirjastotoimintaan. Kirjastoammatilliselta kannalta on olemassa »kirjastoja» ja kirjastoja. Mihin pannaan raja?

Jälkimmäistä väittämää perustelen esimerkiksi. Koulukirjastot kuuluvat Suomessa koululaitoksen reviiiriin ja ne ovat muutamaa poikkeusta lukuunottamatta opettajien hoidossa. Pitäisikö koulun kirjastoasioista vastaavan opettajan omaksua hänen kannaltaan toinen, rinnakkainen etiikka suhteessaan opettajakollegoihinsa ja oppilaisiin asiakkaina?

Pelkään pahoin, että kirjastoetiikan työryhmä tuli heittäneeksi lapsen pois pesuveiden mukana luopuessaan alkuperäisestä toimeksiannostaan. Pitäytyminen kirjastotyön substanssiin olisi ol-

lut mahdollista myös työryhmän laajennetussa kokoonpanossa. Oma mielenkiintonsa on kuitenkin sillä seikalla, että etiikka on alistettu kahden työntekijäryhmän konfliktille. Konflikti ei ole mitenkään vain suomalainen ilmiö. Englannista on samasta ilmiöstä käytettävissä tutkimustietoa (Russell 1985).

Arvioijan sitoumukset

Käsitän kirjastonhoitajuuden oppineisuuden lajiksi. Se on ajattelu- ja toimintatapa, joka erityisyytensä ansiosta on kehittynyt ammatiksi. Tämän ammatin tietoja ja taitoja voidaan käyttää hyväksi laajemmaltikin kuin kirjastoissa, joissa ammattia luonteenomaisesti harjoitetaan ja joissa se on syntynyt. Ajattelutavan soveltajia työskentelee hallinnollisissa tehtävissä, järjestöissä jne. kuten edellä oli puhe. Epäilemättä sovel-lusalojen määrä on kasvussa.

Kirjastonhoitajuuden ytimenä on liittää ihmiset eri rooleissaan siihen eri tavoin dokumentoi-tuun tietoon ja aineistoihin, joita he tarvitsevat tietoisesti tai jonka käyttö on heille muulla ta-voin merkityksellistä. Huomaan Vakkarin (1987) olevan samoilla linjoilla tähän samaan vihkoon laatimassaan artikkelissa. Yhteen liittämisen teh-tävää toteutetaan joko käytännön kirjastotyönä tai luomalla sille paranevia edellytyksiä ja lisää-mällä tehtäväalueen syvempää ymmärtämistä. Kutsun tällaista työtä *kirjastollis-bibliografiseksi työkseksi* ja annan nimen kattaa kaiken sen älyli-sen ja käytännöllisen työn, jota nyt ja vastai-suudessa tehdään liittämistehtävänä toteuttami-seksi niin kirjastoissa kuin muissa toimipaikoissa.

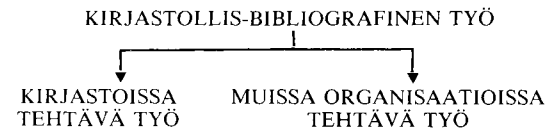
Termiadjektiivi 'kirjastollis-bibliografinen' ku-vaa oppineisuuden alaa ja se suuntaa huomion työn olemukselliseen puoleen. 'Kirjasto' adjek-tiivin osakäsitteenä sisältää kirjaston idean ja or-ganisoitumisen aspektit, 'bibliografinen' viittaa siihen työtapaan, jolla aineistot ja ihmiset — ih-miset ja aineistot — liitetään yhteen. Termin avulla pyrin vapautumaan kirjaston idean ylival-lasta ja painottamaan liittämistehtävää työnä.

Olen päätenyt termiin kirjastollis-bibliografi-nen kolmea eri tietä. Yksi tie alkaa Suomen Unesco-toimikunnan minulle osoittamista luot-tamustehtävistä, joiden ansiosta olen voinut pit-kään seurata Yleisen informaatio-ohjelman, PGI:n kehittymistä ja jäsentymistä. Ohjelman alaa kuvaa neljä »indeksitermiä»: *Libraries, Ar-chives, Documentation, Information*. Kaksi en-simmäistä viittaa instituutioihin; kummallakin on osuus kahdesta jälkimmäisestä. Välttyäkseni do-kumentaation ja informaation käsitteiden Suo-messa suomeksi kokemasta inflaatiosta olen pää-tenyt kuvaamaan kirjastoinstituution osuutta sil-le olennaisen tietotyypin, bibliografisen tiedon avulla.

Toinen lähtökohta on yhtä »empiirinen» kuin ensimmäinenkin. Ulkomaisten kirjastoalan tut-kintojen vastaavuutta koskevien lausuntojen an-tajana olen joutunut perehtymään mm. Neuvos-toliitossa kirjasto- ja informaatiopalvelualalla tarjona olevaan koulutukseen. Siellä pitkä kou-lutus (5 v.) johtaa kirjastonhoitaja-bibliografian arvoon ja virkanimeen. Sen ja adjektiivini kat-tamat ydinasiat ovat samat.

Kolmas tie termiin on saman adjektiivin löy-tyminen kirjastoalan kansainvälisen yhteistoimin-nan historian tutkimuksesta. Rayward (1981) on käyttänyt ilmaisua kirjasto- ja bibliografisen yh-teisö rajatessaan kansainvälisestä yhteistoimin-nasta sen alueen, johon kuuluu ei-hallitustenvä-lisiä järjestöjä kuten IFLA ja FID sekä YK-per-heen erityisjärjestöjen kuten FAO:n ja IAEA:n ylläpitämät tietokannat, siis sen kirjastokytken-täisen alueen, jota Unesco nykyisin koordinoi PGI-ohjelman avulla.

Kirjastollis-bibliografisen työn käsite kuvaa työn substanssia eikä ryhmittelle toimijoita min-kään virkahierarkian mukaan. Samanlaista läh-tökohtaa on myös Berndtson (1986, s. 75) suosi-tellut, mutta hän on pitäytynyt kirjastotyön kä-sitteeseen merkityksessä kirjastoissa tehtävä kir-jastoammatillinen työ. Koska valtaosa kirjastol-lis-bibliografisesta työstä tehdään kirjastoissa, seuraava luokitus on paikallaan:

Käydessäni seuraavassa »Kirjastotyön periaat-teet»-tekstin lähilukemiseen teen seuraavat kol-me sitoumusta:

1. Käsitän kirjastollis-bibliografisen työn eri-tyiseksi kompetenssialueeksi.
2. Tavoittelen tasapainoa ammattietiikan fi-losofisten, juridisten ja käytännöllisten ulottu-vuuksien välillä eli yritän pitää jalat maassa.
3. Katson, että ammattieettisen koodin tulee olla luonteeltaan sellainen, että ammattikunta voi sen avulla säännellä omaa kehitystään, ainakin tietää mihin suuntaan se haluaa kehityksen joh-tavan.

Periaatteiden lähilukua

Periaate 1: Kirjastotyö ja yhteiskunta

Periaate on kirjoitettu kolmeksi virkkeeksi. Ensimmäinen virke sisältää työn tavoitteen:

(1.1 a) *Kirjastotyön tavoitteena on turvata kaikille ihmisille osallisuus ihmiskunnan henkisen kulttuurin saavutuk-siin.*

Näin juhlapuheissa sanotaan. Kun kuitenkin on kysymys yhden maan kirjastojärjestöjen yhteisesti sovittaviksi tarkoitettusta tavoitelausumasta, on todettava lausuman olevan siinä mielessä juridisesti katteettoman, että sen avulla ei voida osoittaa miksi jossakin maassa tarvitaan kirjastoamatteja.

Lausuma voisi olla IFLA:n sääntöjen tarkoituspäykälä: »IFLA:n tavoitteena on turvata kaikille ihmisille . . . » IFLA ehkä olisi täsmällisempi ja mainitsisi dokumentoidussa muodossa olevat saavutukset. Kieltämättä IFLA:n UBC- ja UAP-ohjelmien tasolla jokaisessa maassa tehtävällä kirjastollis-bibliografisella työllä on lausumassa tarkoitettu ulottuvuus, mutta kaikki ihmiset eivät mm. kieliesteiden vuoksi voi käyttää osallisuus oikeuttaan kuin hyvin rajalliseen osaan ihmiskunnan em. saavutuksista. Valtioiden intressissä on edistää ensisijaisesti oman maan kansalaisten osallisuutta.

Ensimmäinen virke on jäänyt kokonaan filosofiselle ulottuvuudelle kuvaamaan tavoitetta edistää ihmisen hyvää. Tanakampi ote ammatikätännön kannalta voisi johtaa vaikkapa virkkeeseen:

(1.1b)² Kirjastollis-bibliografisen työn yleismaailmallisena tavoitteena on turvata ihmisille osallisuus ihmiskunnan henkisen kulttuurin dokumentoidussa muodossa oleviin saavutuksiin, yksittäisissä kirjastoissa ja muissa toimipaikoissa vastaavasti turvata näiden vaikutuspiirissä olevien ihmisten osallisuus niihin saavutuksiin, joita he esim. kielen puolesta kykenevät käyttämään hyväksi.

Vastalausumasta tuli pitkä ja kömpelö, mutta se osoittanee, että filosofista ulottuvuutta voidaan ja tulee täsmentää käytännöllisen todenperäisyyden suuntaan.

Tyytyisin vaatimattomampaan, sekä juridisesti että käytännöllisesti konkreettisempaan sanoitukseen:

(1.1c)³ Kirjasto-bibliografisen työn tavoitteena on edistää ihmisten mahdollisuuksia saada käyttöönsä dokumentteja ja tietoja, joita he tarvitsevat tai jotka muutoin ovat heille merkityksellisiä; tätä työtä tehdään luontenomaisimmin kirjastoissa.

Ensimmäisen periaatteen toisen virkkeen tehtävä on osoittaa miten ammatinharjoittaja toimii pyrkiessään asetettuihin tavoitteisiin eli virkkeen tulisi sisältää ammatillisen kompetenssi-alueen kuvaus. »Kirjastotyön periaatteet» -tekstissä kuvauksen sijasta marssitetaan esiin uusi filosofisluonteinen ulottuvuus:

(1.2a) *Kirjaston työntekijät edistävät tiedon ja ajatusten vapaata kulkua tarjoamalla asiakkaiden käyttöön monipuoliset kokoelmat ja niihin liittyvät palvelut.*

Lausumassa edellytetään kirjaston työntekijän työnään edistävän sellaista vapautta, joka substanssina osalta on pitkään ollut kansainvälisillä

foorumeilla debatin kohteena: Unescossa on käytetty taistelua uudesta kansainvälisestä tiedotusjärjestelmästä, ETYKIn ns. kolmas kori jäi purkamatta, ehkä tunnetuimmat esimerkit mainitakseni. Tiedon ja ajatusten vapaa kulku esitetään lausumassa ennenkin eettisenä ideaalina ja annettuna, ikään kuin olemassa olevana todellisuutena kuin tavoitteena. Siksi sitä myös edistetään ongelmattomasti: tarjotaan käyttöön kokoelmat ja palvelut. Toki lausumaa voidaan tulkita niin, että tarkoituksena on rajata kirjaston vastuualue tiedon ja ajatusten vapaan kulun virrasta, mutta tulkinta ei poista kattokäsitteen ongelmallisuutta.

Tiedon ja ajatusten vapaa kulku riippuvat sellaisista tekijöistä kuin painovapauslain sallivuus, tekijänoikeussäädökset, posti- ja teleliikennesopimukset, tullisäädökset, valuuttojen vaihdettavuus, informaation saannin kaupallistuminen (maksullistuminen), kustannus- ja käännöskirjallisuuspolitiikka jne. Miten kirjaston työntekijä voi edistää tiedon vapaata kulkua sinänsä, kun reunaehdot eivät ole hänen hallittavissaan? Hänen keinonsa, monipuolisen kokoelman ja siihen liittyvien palvelujen tarjoaminen asiakkaille, riippuvat myös hänen käytettävissään olevista rahallisista voimavaroista eli kirjastotoiminnan rahoittajakin säätelee keinojen käytön laajuutta.

Toisen virkkeen ambitiotaso on ylimitoitettu. Jos virke olisi sanoitettu pyrkimykseksi muodostaa mahdollisimman monipuolisia kokoelmia ja kehittää palveluja tiedon ja ajatusten vapaan kulun edistämiseksi kunkin kirjaston omassa reviirissä, se kuvaisi käytännössä mahdollista tapaa toimia. Juridinen ulottuvuus kuitenkin jäisi vaajaaksi. Kirjaston työntekijöitä on tuomittu maanpetoksellisesta toiminnasta, kun he ovat edistäneet tiedon vapaata kulkua Suomesta ulkomaille. Reunaehdot ovat tällä taholla kovat.

»Ihmisten osallisuus ihmiskunnan henkisen kulttuurin saavutuksiin» (1.1 a) yksittäisissä kirjastoissa (1.1 b) turvataan siten, että

(1.2b) kirjasto-bibliografisessa työssä kootaan tiedollisia ja elämäksellisiä aineistoja mahdollisimman monipuoliseksi kokoelmiksi sekä järjestetään aineistot ja niitä laaditut tiedot siten, että asiakkaat voivat tavoittaa tarvitsemansa ja löytää heille merkitykselliset aineistot mahdollisimman helposti ja luotettavasti.

Tämä vastalausuma kuvaa hyvin yleisellä tasolla kirjastollis-bibliografisen työn perustekijöitä. Juridista ulottuvuutta lausumalla on siinä mielessä, että se ilmaisee yhteiskunnassa olevan sellaisia tehtäviä, joiden suorittaminen edellyttää tekijältään tiettyjä tietoja ja taitoja, ja joiden tulos kansalaisten ja asiakkaiden kannalta on selvästi rajattu. Samalla työn tulos on tullut ilmaistuksi niin, että se sisältää eettisen velvoitteen.

Alemmalle ambitiotasolle asetettu kirjastollis-

bibliografisen työn tavoite (1.1. c) sisältää jo viit-
tauksen toimintatapaan. Palaan tämän lausuman
jatkokehittelyyn tuonnempana (s. 00).

Ensimmäisen periaatteen kolmas virke laajen-
taa kirjastotyön keinovalikoimaa:

(1.3 a) Tässä työssä hyödynnetään kirjastoverkon ja tekniikan tarjoamia mahdollisuuksia.

Yllättävää on, että kirjastoverkko käsitetään ulkoiseksi keinoksi, kun se itse asiassa on monikymmenvuotisen kirjastollis-bibliografisen työn tuloksena syntynyt toiminnallinen käsite: Kirjastotyö on kirjastoverkon toimintaa (vrt. Kauppinen 1986, s. 86).

Läpi 2½-tuhatvuotisen historiansa kirjastot ovat soveltaneet oman aikansa teknistä varustusta toimintaansa. Uusimmalla ajalla konntoriteknikasta on hyödynnetty kirjoitus- ja laskukoneet ja otettu kortistot käyttöön, autoteknikasta kirjastoautot, heikkovirtateknikasta puhelin ja kaukokirjoitin, valokuvausteknikasta kameralainaus ja mikrokortit jne. Arvattavasti tekstin laatijat ovat tarkoittaneet erityisesti tieto- ja tietoliikennetekniikan sovellusten hyväksikäyttöä. Minulle ei ole valjennut miten ajantasaisen tekniikan suomien mahdollisuuksien hyödyntäminen on eettinen kysymys. Asiakkaan yksityisyyden suojaaminen on eri asia; tämä periaate on ollut olemassa jo ennen tietotekniikan keksimistä.

Kirjastoverkon käsitteen avulla tieteellisten kirjastojen sektorilla jäsenetään maassa olevia kirjallisuusvaroja ja niiden yhteiskäyttöä kirjastojen välisenä yhteistoimintana (kaukolainaus, yhteisluettelot, tieteelliset keskuskirjastot ym.). Yleisten kirjastojen sektorilla on samalla tavalla kysymys yhteistoiminnasta, jota puolestaan jäsenetään paikallistason (kunnan kirjastolaitos), aluetason (maakuntakirjasto) ja valtakunnallisen tason (yleisten kirjastojen keskuskirjasto) toimintoina; ylemmän tason tehtävänä on tukea alemman tason toimintaa. Olennaista kirjastollis-bibliografisen työn hahmottamisen kannalta ei ole yhteistoiminnan käsitteellistäminen verkoksi, vaan se, että yhteistoiminta on yksi tavoitteiden saavuttamisen keinoista:

(1.3 b) Kirjastollis-bibliografisessa työssä harjoitetaan organisaatioiden välistä yhteistoimintaa aineistojen saatavuuden ja tavoitettavuuden vahvistamiseksi sekä asiakkaan hyväksi että toimipaikkaorganisaatiolle asetettujen tavoitteiden toteuttamiseksi.

Vastalausuma ei ota kantaa siihen, että eri organisaatiot ovat eri asemassa yhteistoiminnan hedelmien vastaanottajina ja tuottajina. Sepä onkin hallinnollisluonteinen resurssikysymys, jota ei parane perustella vain eettisen ideologian pohjalta.

Ensimmäisen periaatteen alkuperäissanoituksen pohjalta kirjastotyöksi määrittänyt monipuo-

listen kokoelmien ja niihin liittyvien palvelujen tarjoaminen asiakkaiden käyttöön sekä kirjastoverkon ja tekniikan tarjotujen mahdollisuuksien hyödyntäminen. Rahapussin suuta piukkana pitävänä päättäjänä ihmettelisin häijyysti miksi kirjastonhoitajat taannoin lakkoilivat; tarjoilupalkkioistako? Sitä aprikoin, onko tämä työn substanssin kuvaus se ylin taso, jolle kirjastonhoitajat hyväksyivät kirjastovirkailijat kumppaneeseen, vai onko niin, että kysymyksessä on muiltakin palvelualoilta tunnettu vaikeus jäsentää tehtäväalue työnä.

Periaate 2: Asiakaspalvelu

Asiakaspalvelussa noudatettavan etiikan nostaminen esiin koodissa jo toisena kohtana osoittaa, että työryhmä liittää kirjaston ulkoisen kontaktipinnan niin lähelle kirjastotyön yleisiä tavoitteita, että asiakaspalvelun etiikka saa ensisijaisemman aseman kuin se ammattitaito, jonka kuitenkin tulee olla kontaktissa asiakkaiden käytettävissä. Se käy ilmi tämän periaatteen ensimmäisestä virkkeestä.

(2.1 a) Kirjastotyön lähtökohtana on kunnioitus käyttäjää kohtaan.

Käsitykseni mukaan lausuttu lähtökohta sisältyy implisiittisesti ensimmäiseen periaatteeseen. Jo siitä käy ilmi, että kirjastotyön tavoitteena on ihmisen hyvän edistäminen. Tuskinpa tavoite olisi syntynyt ilman ihmisen ja käyttäjän kunnioittamista.

Periaatteen toisessa virkkeessä asiakaspalvelu hahmotetaan kirjaston kilven kiillottamisena:

(2.2. a) Kirjaston työntekijöiden tulee toimia puolueettomasti ja luottamuksellisesti niin, että asiakkaat voivat luottaa kirjaston palveluihin.

Kumpaa oikeastaan pyritään vahvistamaan, kirjaston työntekijän ammatillista itsetuntoa vai kirjaston kuvaa asiakkaiden silmissä?

Vaikka Suomessa kirjastot ovat ensimmäkseen niin pieniä, että kaikki työntekijät osallistuvat asiakaspalveluun, on myös suuria yksiköitä, joissa osa henkilökuntaa päätyönään tuottaa ensimmäisessä periaatteessa mainittuja monipuolisia kokoelmia ja niihin liittyviä palveluja. Asiakas-kontaktissa työtä tekeillä on turvana ammatillisen osaamisen tuottamia valmiita tuloksia. Niitä ovat myös toisaalla tuotetut bibliografiat ja bibliografiset tietokannat. Myös numeeriset tietokannat ovat tulleet kirjastojen aineistoiksi. »Kirjaston palvelut» on nykyisin varsin monikerroksinen käsite, koska asiakaspalvelussa käytettävä välineistö syntyy eri toimipaikoissa tehdystä ammatillisesta työstä.

Varsinaisessa asiakaskontaktissa keskiöön nousee asiakkaan yksityisyys, toki yhtä lailla se,

mitä kirjaston työntekijä kontaktitehtävissä osaa.

(2b) Asiakaskontaktissa kirjastollis-bibliografisen työn tekijä kunnioittaa asiakasta ihmisenä, paneutuu hänen palvelutarpeisiinsa ja pyrkii toimimaan niin, että asiakas voi luottaa saamiensa palvelujen laatuun.

Periaate 3: Ammattitaito

Tämän periaatteen ensimmäinen virke on ensi katsannolla hyvin selvä:

(3.1 a) *Kirjaston työntekijöillä tulee olla tehtävien edellyttämä koulutus.*

Suhteutettuna eettisen koodin johdantovirkkeen antamaan tietoon, että koodi koskee kaikkia kirjastoissa työskenteleviä, lausuma viittaa siihen, että kirjastoissa kaikki tehtävät edellyttävät koulutusta ja että kirjastoissa on erilaisia työtehtäviä, jotka edellyttävät erilaista koulutusta. Jälkimmäisen tulkinnan mukaan kirjastospesifi työ edellyttää tämän alan koulutusta, taloushallintoon liittyvät tehtävät kaupallista tai kauppatieteellistä koulutusta, tietyn tieteenalan informaatiopalvelutyö tämän tieteenalan koulutusta jne. Vahtimestarin ja vaatevartijan koulutusta en tunne. Väite, että kirjastoissa on vain koulutusta edellyttäviä tehtäviä ei pidä paikkaansa: Kirjastoissa on paljon työllisyysvaroin palkattua työvoimaa.

Lausuman sisältö muuttuisi, jos koodi koskisi vain kirjastollis-bibliografista työtä ja sen tekijöitä. Silloin kysymyksessä olisi toimijoiden kirjastoalan substanssia koskeva kompetenssi riippumatta siitä työskentelevätkö he kirjastoissa vai muunlaisissa organisaatioissa. Tältä kannalta ajatellen asia voitaisiin ilmaista näin:

(3.1 b) *Kirjastollis-bibliografiset tehtävät edellyttävät tällä alalla hankittua muodollista koulutusta.*

Vastalausuma ilmaisee, että yhteiskunta tarjoaa muodollista koulutusta, joka antaa valmiuksia kirjastollis-bibliografisella alalla toimimiseen. Käytännöllistä merkitystä asialla on ammatinharjoittajien hyvinvoinnin kannalta.

Periaatteen toinen virke käskää:

(3.2 a) *Jokaisen tulee kehittää ammattitaitoaan ja välittää hyvää ammattikäytäntöä alan uusille työntekijöille.*

Lähtien siitä sitoumuksesta, että ammatinharjoittajien tulee voida säännellä omaa kehitystään eettisen koodinsa turvin, jaan käskyt kahdeksi eri asiakokonaisuudeksi:

(3.2 b) *Nopean yhteiskuntamuutoksen ja teknisen kehityksen vaikutukset kirjastollis-bibliografiseen toimintaan vaativat alalla toimivia kehittämään jatkuvasti ammattitaitoaan. Jokaisen tulee välittää hyvää ammattikäytäntöä uusille työntekijöille.*

Ammatti ei muutu itsensä vuoksi, mutta sen tulee kehittyä vastaamaan muutospaineisiin. Kukin yksilö ottaa haasteen vastaan oman elämän-

tilanteensa sallimalla tavalla ja motivaationsa ohjaamana. Hyvä ammattikäytäntö on moniulotteinen asia eikä se ole sidoksissa vain ammattitaidon kehittämiseen.

Periaate 4: Työyhteisö

Tämä periaate koskee leimallisesti kirjastoja ja vain niitä. Työryhmän puheenjohtajan tulkinna periaatteesta (Rosenqvist 1987b, s. 63) on kuitenkin selvästi avarampi kuin mitä koodiin kirjoitettu teksti johdantovirkkeestä käsin tulkittuna antaa ymmärtää:

(4.1 a) *Kirjaston työntekijät osoittavat solidaarisuutta ja arvonantoa muita alalla toimivia kohtaan.*

(4.1 b) *Kirjastollis-bibliografisen työn tekijät osoittavat solidaarisuutta ja arvonantoa niin työyhteisössään kuin muissa organisaatioissa toimivia kollegojaan kohtaan.*

Tässä on versiosta riippumatta kysymyksessä kollegiaalisuuden periaate.

Periaatteen toinen virke kuitenkin jää kovin ilmavaksi, kun se suhteutetaan siihen, mitä periaatessa 1 on kirjastotyön tavoitteesta sanottu (1.1 a).

(4.2 a) *He pyrkivät yhteistyössä toteuttamaan ja kehittämään kirjastotyön tavoitteita ja käytäntöä.*

Tarkoituksena näyttää olleen palauttaa lausuma työyhteisöstä lausumaan tavoitteista. Ongelmaksi koituu se, että työyhteisö on hyvin konkreettinen asia, mutta kirjastotyön tavoite on nostettu valistusfilosofisiin korkeuksiin. Kun myöskään työn tekotavan käsittäminen tiedon ja ajatusten vapaan kulun edistämiseksi ei kuvaa adekvaatisti kirjastotyön käytäntöä, periaatteiden viimeisen virkkeen kohtalona on olla huitaisu ilmaan.

Määrittelyni mukaan kirjastollis-bibliografisen työn tekijät muodostavat työpaikasta riippumattoman yhteisön. Työn tavoiteperustasta johtuen yhteisön sisäinen kehitys johtaa myös kehittyvään kirjastoinstituutioon:

(4.2 b) *He pyrkivät yhteistyössä kehittämään kirjastollis-bibliografisen työn tiedollista ja taidollista perustaa vahvistaakseen siten alan organisaatioiden kaikinpuolista kehitystä ja niiden mahdollisuuksia edistää ihmisten tasa-arvoa laadukkaiden kirjastopalvelujen vastaanottajina.*

Tähän lausumaan mahtuu ajatus yhteisvastuullisesta toimintatavasta työpaikoilla, ajatus yhteistoiminnasta järjestöjen piirissä, kontaktit erilaisissa tehtävissä toimivien välillä ja myös ajatus tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutuksesta. Ennen kaikkea se viittaa alan organisaatioiden yleisempien kehitysedellytysten vahvistamiseen ammatinharjoituksesta käsin. Vastalausuma myös konkretisoi periaatteen 1 sanoituksen taustalla häämöttävän tasa-arvoisuus -ajatuksen, joka on ollut esillä työryhmän keskusteluissa (ks. Rosenqvist 1986, s. 17).

Riippumatta siitä, miten kirjastollis-bibliografisen työn tavoitteet ilmaistaan (1.1), työ itse ei luo ihmisten tasa-arvoa palvelusten vastaanottajina muutoin kuin kunkin kirjaston omassa ympäristössä. Vastakunnallisesti organisoitunut kirjastolaitos sen sijaan voi ottaa tehtävästä vastuun, mutta sen toteuttaminen on sidoksissa ammatillisen työn tiedolliseen ja taidolliseen perustaan. Tässä on kysymys myös virkamiesetiikasta: Virkamiehen on myös oma-aloitteisesti pyrittävä edistämään kehitystä toimialallaan (ks. esim. Vuoria 1986, s. 115).

Unohtunut periaate

Koska lähtökohtani on, että kirjastollis-bibliografisen työn tarkoituksena on liittää aineistot ja ihmiset yhteen, pidän vakavana puutteena sitä, että aineistonäkökulma on jäänyt koodissa käytännöllisesti katsottuna käsittelemättä. Keskustelua siitä toki on käyty (ks. Karhula 1986).

Aineistot ovat esillä ensimmäisessä periaatteessa monipuolisen kokoelman käsitteenä, kuitenkin vain keinona, jolla erästä ideaalia edistetään (1.2a) ja siihen viitataan ihmiskunnan henkisten saavutusten yläkäsitteellä (1.1a). Asiakaspalvelun otsikon alla kirjastotyön lähtökohdaksi mainitaan käyttäjän kunnioitus (2.1 a), mutta ihmisen kunnioitus tiedollisten ja elämyksellisten aineistojen tuottajana on jäänyt kokonaan etiikan ulkopuolelle. Ainakaan se ei ole realisoitunut tekstiksi asti.

Unohtunut on se osa kirjastollis-bibliografisesta työstä, joka ilmenee meillä Suomessa Helsingin yliopiston kirjaston Fennica-kokoelmana ja A.E. Nordenskiöldin karttakokoelmana, vanhojen lyseoiden kokoelmina, vapaakappalekokoelmina ja erikoiskokoelmina kuten Nuorisokirjallisuuden instituutin kokoelmana jne. Par'aikaa käynnissä oleva keskustelu konservointikeskuksen perustamistarpeesta ei ole polkaistu tyhjää, vaan hanke ilmentää selkeästi kirjastollis-bibliografiseen työhön sisältyvää kulttuurimistomerkkien kunnioittamisen aspektia. Kysymyksessä ei ole vain menneiden sukupolvien kirjallisen työn kunnioittaminen neljännen käskyn hengessä, sillä säilytetyt kokoelmat ovat myös kulttuuri-, aate- ja sivistyshistorian sekä tieteenhistorian, yleensä kirjakulttuurin tutkimuksen ehtymätöntä aineistoa.

Arvelen asiakkaan keskeisyyden voimakkaan korostamisen tehneen etiikkatyöryhmälle tepposet. Eettisen koodin kantavana ajatuksena näyttää olevan »Bibliotekets nyttjare ställs i focus, det är för dem vi arbetar» (Rosenqvist 1987b, s. 63). Proosallisesti kysyn: Mitä varten käyttäjät tulevat kirjastoon? Tuskin he palveltaviksi tulevat, pikemminkin etsimään tarvitsemiaan ja toi-

vomiaan aineistoja.

Kirjastojen valtaosassa, erityisesti yleisissä kirjastoissa on poistojen ja kartutusten avulla jatkuvasti muuttuva kokoelma. Koska tähän muutosprosessiin sisältyy myös aineistojen sisältöjä arvottava komponentti, jatkuvasti muuttuvalla kokoelmalla on erityinen tehtävä aineistojen ja käyttäjien yhteen saattamisessa. Sen sijaan muuttuva kokoelma ei palvele kysyntää, joka kohdistuu jostain kysymyksestä olemassa olevaan kirjallisuuteen, sillä siihen vastaamiseen tarvitaan usein ajallisesti pitkittäistä kokoelmaa. Keskeistä ei ole se, että asiakasta palvellaan kaukolainauksen keinoin, vaan se, että on kokoelmia mistä lainata.

Ei etiikkatyöryhmä ainoa ryhmä ole, joka suhtautuu huolettomasti aineistoihin. Esim. varastokirjastotoimikunnan (1986) suunnitelmana on varastoida eri kirjastoissa vähän käytettyä kirjataravaa ja tehdä sen hyväksi mahdollisimman vähän työtä. Toimikunta ei ole huomannut tai ainakaan se ei ole kirjannut mietintöönsä mainintaa siitä, että varastokirjastoon kertyy harvakseltaan käytettyä arvokasta tutkimusaineistoa.

Tässä on paikka jatkaa ajatuskulkuja kirjastollis-bibliografiselle työlle asettamastani alemman ambitiotason tavoitteesta (1.1c):

(1.1c₁) Dokumentit käsitetään osaksi jatkuvasti karttuvaa kulttuuriperintöä, joka luotettavalla tavalla tulee säilyttää tuleville sukupolville.

Aineistojen ja niiden tuottajien kunnioitusta ilmentää myös luettelointi- ja luokitus/indeksointityö. Sen tehtävänä on yhtä hyvin saattaa aineistot käyttäjilleen kuin käyttäjät aineiston luo (ks. esim. Iivonen 1987) eli on kysymys Ranganathanin 2. ja 3. kirjastotieteen laeista.

(1.2c₂) Kirjastollis-bibliografisessa työssä tuotetaan informaatiota aineistoista ja niiden sisällöistä aineistojen helpon ja luotettavan tavoitettavuuden edistämiseksi.

Aineistojen ja ihmisten liittäminen yhteen sisältää työtä usealla eri tasolla. Tällaisten tasolottuvuuksien hallitseminen on osa kirjasto-bibliografisen työn kompetenssista:

(1.2c₃) Työlle ominaista on toisaalta yhteistoiminta laajan aineisto- ja palveluperustan luomiseksi ja ylläpitämiseksi, toisaalta taas työ eri käyttäjäryhmien ja käyttäjäyksilöiden hyväksi asiakaskontaktissa.

Työsarkaan kuuluva kehittämistyö sisältyy kirjasto-bibliografisen yhteisön vastuualueeseen.

Ammatti-identiteetistä

»Kirjastotyön periaatteet» -tekstin lähiluvusta paljastuu, että ammatti-identiteettiä luodaan kirjaston idean kautta, ei niinkään omana erityisenä osaamisen alueena. Selvimmin tämä ilmenee periaatteesta 2, jossa oma osaaminen luovu-

tetaan laitoksen anonyymiksi kompetenssiksi: »...asiakkaat voivat luottaa kirjaston palveluihin» (2.2. a).

Sen sijaan, että pohdittaisiin mikä kirjastotyösä on sillä tavoin erityistä, että se erottuu muista ammasteista, huomio kiinnitetään siihen, mitä kirjasto ideaalisesti toteutuneena verkostona merkitsee ellei nyt ihmiskunnalle niin kuitenkin ihmisille yleensä. Näin tehtäessä ammatin omuus luovutetaan filosofisluonteiselle ideaalille, joka käytännössä kuitenkin voi toteutua vain siinä laajuudessa kuin ihmisyyshyönteisten järjestäytymisen tavat sen sallivat tai mahdollistavat. Toteutumisen ehdot ovat poliittisia, taloudellisia, kulttuurisia — sekä maailmanlaajuisesti että kansallisesti.

Mitä abstraktimmin kirjastofilosofiaa käytetään selittämään kirjastotyötä, sitä enemmän oman ammatin käsittäminen etäänny arkitodellisuudesta. Tästä esimerkin tarjoaa se, että periaatteen 1 mukaan kirjaston työntekijät (jokapäiväisessä työssään) edistävät tiedon ja ajatusten vapaata kulkua (sinänsä) — esim. lyömällä kirjoihin kirjaston omistusleimoja. Mittakaavaero on huikea.

Usein näkee mainittavan, että kirjastonhoitajilla on heikko ammatillinen itsetunto (esim. Rajalin 1986, s. 70, Valtonen 1986, s. 72), jotkut puhuvat ylikriittisestä suhtautumisesta omaan työhön (esim. Rothstein 1985). Kriittisyydestä en sano sitä enkä tätä, mutta eettisen koodin sanointu osoittaa, että itsetunto ei ole vahva. Vahva on korkealentoinen sanointu.

Kirjastotyö kuuluu sosiaaliseen arvoalaan: Toimitaan toisten ihmisten parhaaksi, siihen suuntaan, että toiset voivat saavuttaa tavoittelemiaan arvo-objekteja. Merkillisesti tämä ei ota muotoutuakseen ammatti-identiteettiä kannattavaksi rungoksi, vaan ammattia selitetään sosiaalisen arvoalan toimialainstituution avulla ja niiden toisten ihmisten, asiakkaiden kautta, joiden hyväksi toimitaan.

Kirjastoinstituutio nojaa siihen, että yhteiskunnassa tunnustetaan tiedollisia, esteettisiä, eettisiä, sosiaalisia ja oikeusarvoja, myös hedonisia arvoja, sellaisessa keskinäisyyhteessä, että ne johtavat yhteiseen tahtoon ylläpitää erilaisia kirjastoja. Vaikka Suomessa on olemassa kirjastolaki, joka legitimoii kirjastotyön tapana toimia yhteiskunnan jäsenten hyväksi, eettisessä koodissa vallitsee kirjastotyön oikeuttamisen perusvire. Kirjastolainsäädäntömme täyttää 60 vuotta vuonna 1988, joten oikeuttamislähtökohta vaikuttaa myöhäsyntyiseltä. Tieteellisten kirjastojen työntekijöillä ei luulisi olevan ollenkaan tarvetta selittää ammattiaan kirjastotoiminnan oikeuttamisen kautta, sillä tieteellinen kirjallisuus on tieteenharjoituksen muisti.

Haluamatta mitenkään kieltää asiakaskontaktin tärkeyttä kirjastotyössä katson kuitenkin, että ammatti-identiteetin etsintä asiakkaiden tavoittelemien arvo-objektien kautta johtaa oman työn vaaralliseen vähättelyyn. Asiakkaalle näet kirjasto kokoelmiseen ja palveluineen on välinearvo. Vasta aineistojen omakohtaisesta käytöstä hänelle konstituoituu eri arvoaloihin kuuluvia perusarvoja aina sen mukaan, millaiseen päämäärään pyrittäessä aineistoja ja palveluja käytetään. Se, että asiakkaalle koituu arvoja, ei ole kirjastotyön saavutus, vaan sen tarkoitus. »Kirjastot ovat väline matkalla kohti itsensä ja maailman ymmärtämistä» (Koivunen 1986, s. 11).

Asiakkaan arvo-objektien »lainaamiseen» oman työn selittämiseksi viittaa se, että koodissa aineistotyö on sivuutettu minimaalisen niukoin maininnoin. Se kuitenkin tukee asiakaspalvelua keskeisellä tavalla ja on itse asiassa laadukkaan palvelun ehdoton edellytys.

Kirjastotyö ei ole ainoa sosiaaliseen arvoalaan kuuluva työ, jonka tekijöillä on vaikeuksia luoda ammatillista identiteettiä. Työn arkikäytännössä on paljon välttämättömiä rutiinitehtäviä, jotka saavat oman työn näyttämään triviaalimalta kuin se on. Useissa palveluammasteissa on tällaisia paineita ja niitä pyritään lievittämään projisioimalla käytäntöjä suurempiin kokonaisuuksiin: Jokainen työtehtävä on osa jotain kokonaisuutta. Kirjastotyön eettisen koodin luonnoksen suurin ongelma on siinä, että kokonaisuudeksi on otettu maailman kaikki ihmiset ja heidän osallisuutensa ihmiskunnan henkisen kulttuurin saavutuksista. Siitä on pitkä matka Metsätaipaleen sivukirjastoon.

Vika ei ole siinä, että ideaali periytyy valistusfilosofien ajatuksista ihmisen oikeudesta oppia ja tulla osalliseksi sivistyksestä, vaan siinä, että ideaali ei selitä kirjastotyötä työnä. Se vain selittää miksi kirjastoja ylipäätään on olemassa. Siksi »Kirjastotyön periaatteet» -koodi ei välitä kuvaa kirjastotyöstä ainakaan ulkopuolisille; mahtaneeko selittää kaikin ammatille itselleenkin? Korkealentoista puhetta siinä on niin paljon, että on syytä yhtyä Kauppisen (1986) ytimekkääseen ponteeseen: »Säkenöivyyttä olkoon vain sen verran kuin on totta.»

Lopuksi

Olen »Kirjastotyön periaatteet» -koodia arvioidessani käyttänyt mittakeppinä kirjasto-bibliografiseksi työksi nimeämäni ammatillista kompetenssia. Mittakeppi on omatekoinen, siis subjektiivinen, mutta parempaakaan en ole muualta löytänyt. Mittakeppini avulla olen koettanut lohkoa koodin filosofisluonteisista lausumista juridisesti pitävempiä ja aikamme kirjastokäytän-

töjä vastaavampia osia. Olen myös päätenyt luonnostelevaan lausumia, jotka kuvaavat tämänhetkistä käsitystäni kirjasto-bibliografisen työn olemuksesta.

Eettisen koodin tekstiä taustoittavan tarkastelutavan ja minun käyttämäni näkökulman välinen ero käy ilmi alumpana esitetyistä kaavioista. Tästä erosta johtuu, että vastalausumiin ja omien luonnosteni tekstit eivät vastaa alkuperäistekstin otsikointia. Otsikkoina lähestymistapojen erot ovat seuraavat:

- 1 a Kirjastotyö ja yhteiskunta
 - 1 c Kirjastollis-bibliografisen työn olemus
- 2 a Asiakaspalvelu
 - 2 b Asiakaskontakti
- 3 a Ammattitaito
 - 3 b Ammattitaito
- 4 a Työyhteisö
 - 4 b Kirjastollis-bibliografinen yhteisö

Vastalausumat (b) ja toisenlaisten lausumien luonnostelmat (c) eivät ole sen oikeampia kuin alkuperäiset lausumatkaan (a). Ne ovat erilaisia.

»Kirjastotyön periaatteet» on tarkoitettu kirjastojärjestöjen yhteisesti sopimaksi eettiseksi koodiksi. Järjestöt sopinevat myös kahdesta ydinkysymyksestä, siitä kenelle koodi on tarkoitettu ja siitä, missä määrin järjestöt haluavat antaa koodille kirjastoalan tulevaisuutta viitoittavan tehtävän.

En käy spekuloidaan ammatti-identiteetin ilmeisen kriisin syytä. Minulle riittää, että olen löytänyt ammatti-eettisen koodin luonnoksesta kriisin ilmentymiä. Ammatti-identiteettikysymyksen tutkittavaksi ottamista on pidettävä alan tulevan kehityksen kannalta tärkeänä tehtävänä. Nopeasti yhteiskuntaa muuttavassa teknologisessä paineessa kysymyksen tutkittavaksi ottaminen on myös kiireellinen tehtävä.

Kirjastoalaan pätee harvinaisen hyvin kansanviisaus yhdestä vanhasta hyvästä keinosta, joka on parempi kuin pussillinen uusia. Kirjastoinstituutio on vanha ja hyväksi koettu. Siitä kehittyneen kirjastollis-bibliografisen työn perusidean säilyttäminen vaatii alan toimijoilta vankkaa amatillista itsetuntoa ja kypsää ammatti-identiteetin hahmotusta, hymistystä hyvin vähän.

Hyväksytty julkaistavaksi 3. 11. 1987.

Viitteet

- Berndtson, Maija, Kirjasto — passiivinen tiedonvälittäjä vai aktiivinen vaikuttaja? Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 74—80. 1986.
- Heikkilä, Inkeri, Tarvitaanko ammattietiikkaa? *Ibid.*, s. 33—46. 1986.
- Iivonen, Mirja, Indeksoinnin suuntautumisesta. Kirjastotiede ja informatiikka 6 (1): 25—30. 1987.
- Karhula, Päivikki, Tavoitteena kyllä-etiikka. Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 59—65. 1986.
- Kauppinen, Jorma, Siveystajunnasta kirjastotyössä. *Ibid.*, s. 83—88. 1986.
- Kauppinen, Jorma, Etiikan eetos. Kirjastolehti 79 (9): 386. 1986.
- Koivunen, Hannele, Sivistyksen syke. Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 7—11. 1986.
- Laaksovirta, Tuula H., Tieteellisen tiedon välittyminen yhteiskuntaan. Acta Universitatis Tamperensis, ser. A, vol. 210. 1986.
- Pesonen, Maija, Kirjastonhoitaja, kirjastovirkailija — yhteinen etiikka? Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 89—91. 1986.
- Rajalin, Marita, Tieteelliset kirjastot ja ammattietiikka. *Ibid.*, s. 67—70. 1986.
- Rayward, Boyd, The evolution of an international library and bibliographic community. Journal of Library History 16 (2): 449—464. 1981.
- Rosenqvist, Kerstin, Ansvar och solidaritet. Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 15—32. 1986.
- Rosenqvist, Kerstin, Kirjastotyön ideoa etsimässä. Kirjastolehti 80 (7—8): 354—355. 1987a.
- Rosenqvist, Kerstin, Yrkesetik. Varför? Signum 20 (3): 61—64. 1987b.
- Rothstein, Samuel, The 97-years-old mystery solved at last: Why people really hate library schools. Library Journal 1985: 41—48.
- Russell, Norman J., Professional and non-professional in libraries: the need for a new relationship. Journal of Librarianship 17 (4): 293—310. 1985.
- Vakkari, Pertti, Kirjasto- ja informaatiopalvelutoiminnan ominaispiirteistä. Kirjastotiede ja informatiikka 6 (4): 101—104. 1987.
- Valtonen, Riitta, Eettiset säännöt yhdistävät. Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 71—73. 1986.
- Varastokirjastotoimikunnan mietintö. Komiteamietintö 1986: 18.
- Vuoria, Risto, Virkamiesetiikka: juridisia ja moraalisia perusteita. Kirjastotyön ideoa etsimässä/Keskustelua kirjastoista 6: 97—118. 1986.

¹ Suorat sitaattit alkuperäistekstistä on merkitty kirjaimella a ja teksti on kursivoitu. Numerointi: Periaatteen numero; virkkeen sija tekstissä.

² Vastalausumat on merkitty kirjaimella b.

³ Alkuperäistekstistä poikkeavat lausumat on merkitty kirjaimella c.